

Työ ja turva -osasto/Tiensuu

14.10.2019

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 15.10.2019

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019) ja valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2020–2023 (VNS 2/2019)

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n näkemyksen mukaan monet valtion talousarvioehdotuksen työelämään liittyvät määrärahamuutokset ovat hyvänsuuntaisia palkansaajien kannalta, mutta panostusten suuruus jää useilta osin liian vaatimattomaksi.

TE-toimistojen toimintamenot

Hallituksen työllisyyspolitiikan tavoitteena on, että normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste saavuttaa 75 prosentin tason (15–64-vuotiaat) vuonna 2023. Hallituksen työllisyystavoitteen saavuttamiseen tähtäävä yksi keino on aktiivisen työvoimapolitiikan lisääminen, mikä on SAK:n näkemyksen mukaan kannatettavaa.

TE-toimistojen toimintamenoja lisätään, mutta määrä on kuitenkin yhä vaatimaton, jos panostusta verrataan Ruotsiin ja Tanskaan. Esimerkiksi vuonna 2016 OECD:n mukaan Ruotsi käytti työvoimahallintoon bruttokansantuotteestaan (0,27 %) lähes tuplasti verrattuna Suomeen (0,15 %). Tanskassa osuus oli 0,41 %.

Toimintamenot sisältävät esimerkiksi 8 milj. euroa lisäystä vuosille 2020–2022 työttömien yksilöllisten palveluiden mahdollistamiseen. Tavoite on kannatettava, mutta panos sen toteuttamiseksi on melko vaatimaton. Vuodelle 2020 on varattu 10 milj. euron lisämääräraha TE-digitalisaatiohankkeen loppuunsaattamiseen. TE-digillä kehitetään sekä asiakkaiden verkko-palvelua (Työmarkkinatori) että tulevaa uutta asiakastietojärjestelmää. Näiden molempien kehittäminen ja nykyaikaistaminen on välttämätöntä työttömien palvelun kehittämiseksi. Työttömien toimiva henkilökohtainen palvelu edellyttää sekä kasvokkaisia tapaamisia että nykyaikaisia järjestelmiä.

Palkkatuki

Palkkatuki uudistetaan ja sen käyttöä yrityksissä pyritään lisäämään merkittävästi. Palkkatuen määrärahojen osuutta on lisätty 24 milj. euroa. Järjestöjen 100 prosentin palkkatuesta poistetaan vuosittainen henkilökiintiö, mikä joustavoittaa ja lisää tämän palkkatukimuodon käyttöä.

Palkkatuen rahoitusta jatketaan myös STM:n työttömyysturvamenoihin budjetoiduista määrärahoista työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen. SAK kannattaa tätä rahoitusmallia, koska sillä voidaan varmistaa määrärahojen joustava riittäminen palkkatuettuihin työsuhteisiin koko kalenterivuoden ajan.

Kaikkiaan palkkatuen lisääminen työvoimapolitiittisena keinona on kannattavaa. Kuitenkin samalla myös TE-toimistojen resursseja pitäisi samalla lisätä

Työ ja turva -osasto/Tiensuu

14.10.2019

enemmän, jotta palkkatukeen varatut määrärahat saataisiin tehokkaasti käyttöön ja kohdennettua. Palkkatuen avulla työllistyvät työnhakijat ja työllistävät työnantajat eivät usein kohtaa itsestään.

Osatyökykyisten työllistyminen

Osatyökykyisten työkykyohjelmaan budjetoidaan TEM:n työllisyysmäärärahoihin 4,4 milj. euroa ja STM:n momentille palvelurakenteen kehittäminen 4,5 milj. euroa. Kokonaisuudessaan työkykyohjelman toimeenpanoon varataan kolmelle vuodelle yhteensä 33 milj. euroa budjettiriihen päätöksen mukaan. Työkykykoordinaattoreiden määrää lisätään TE-toimistoissa 20 henkilövuodella.

Vertailuksi voidaan todeta, että Oivon ja Kerättären selvityksen mukaan (2018) osatyökykyisiä työttömiä työnhakijoita TE-toimiston asiakastietojärjestelmässä oli vajaa 33 tuhatta (6 ensimmäisen kuukauden tilanne keskimäärin v. 2018). Osatyökykyisten tai työkyvyttömiä työttömien määrää ei tarkkaan ottaen tiedetä – vain osa heistä on tunnistettu palvelujärjestelmässä. SAK pitää tärkeänä, että työkykyohjelman toimilla pystytään tulevaisuudessa tunnistamaan työkyvyn ongelmat ja auttamaan niissä.

Nuorten työllisyys

Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen esitetään lisäystä 1,5 milj. euroa. Et-sivän nuorisotoimen ja työpajatoiminnan tukeminen on SAK:n näkemyksen mukaan kannatettavaa. Suomessa on edelleen muihin Pohjoismaihin nähden suuri NEET-nuorten osuus. Ohjaamoita ei talousarvioesityksessä mainita erikseen. Ohjaamoiden toiminta on tärkeää vakiinnuttaa ja kehittää edelleen.

Työuran aikainen oppiminen ja oikeudenmukainen siirtymä

Budjettiriihessä sovittiin lyhyiden koulutuskokonaisuuksien pikaisesta valmistelusta OKM:n ja TEM:n yhteistyöllä. Aikuiskoulutustuki uudistetaan tukemaan joustavaa osa-aikaista opiskelua. Lisäksi asetetaan työryhmä oppisopimusjärjestelmän kehittämiseksi. Kaksi ensimmäistä on ollut SAK:n tavoitteita ja niillä pystytään vastaamaan kohtaanto-ongelmaan. Oppisopimusten kehittämisestä ei ole vielä tarkempaa tietoa. SAK lähtee siitä, että oppisopimus perustuu jatkossakin työsuhteeseen.

Ilmastonmuutos on aikamme suurimpia uhkia. SAK:n näkemyksen mukaan valtion talousarviossa olisi tärkeää näkyä hallituksen sitoutuminen työntekijöiden oikeudenmukaiseen siirtymään ja esittää, että hallitus varautuu nostamaan uudelleen- ja täydennyskoulutusbudjetin osuutta, jotta työntekijät voivat kouluttautua ilmastotoimien vaatimia uusia taitoja vastaavaan työhön ajoissa.

Maahanmuutto ja kotouttaminen

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseen ehdotetaan 12,6 milj. euroa, joka on 11 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Kotouttamisen ja työluopaprosessien tehostami-

Työ ja turva -osasto/Tiensuu

14.10.2019

seen ehdotetaan 3 milj. euron tasokorotusta vuodelle 2020. Lisämäärärahan turvin vahvistettaisiin erityisesti TE-toimistojen resursseja maahanmuuttajien osaamisen tunnistamistehtävissä sekä kuntien osaamiskeskustointia ja järjestöjen roolia kotouttamisessa.

Hallitusohjelman mukaisesti pakolaiskiintiötä nostetaan 850 henkilöön vuonna 2020. Tämän vuoksi työ- ja elinkeinoministeriön talousarvioon vuodelle 2020 varataan 165 000 euron lisämääräraha kotouttamiskoulutukseen ja 520 000 euroa kotouttamisen kuntakorvauksiin. SAK pitää tältä osin talousarviota hyvänä, koska siinä painotetaan maahanmuuttajien työllistymisen ja kotouttamisen edistämistä, työlupaprosessien tehostamista sekä otetaan huomioon kotouttamisen kuntakorvauksien korotustarpeet.

Lupajärjestelmän ja -käsittelyn nopeuttaminen sekä prosessien pullonkaulojen purkaminen on järkevän työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämisen kannalta erityisen tärkeä.

Työsuojelu

Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenojen momenttia ollaan kokonaisuutena kasvattamassa. Summa käytetään työsuojeluvalvonnan ja ulkomaisen työvoiman valvonnan resurssien lisäämiseen, kun tälle momentille budjetoitu 1,5 milj. euroa lisää verrattuna edelliseen vuoteen. Lisäys on hyvä alku, mutta kokonaisuuden kannalta summa on riittämätön. Mikäli Suomeen aiotaan houkutella merkittävästi uusia työntekijöitä maan rajojen ulkopuolelta, työehtojen ja työskentelyolosuhteiden valvonnan on oltava kunnossa. Valvontaa tarvitsevinä aloina voidaan mainita ainakin rakennus-, ravintola- ja kuljetusalat. Kokonaistarkastusmäärän tavoite säilyy samana ensi vuodelle (27 500), kun niitä pitäisi saada merkittävästi lisää.

Työttömyysturva

Työttömyysturvan aktiivimalli kumotaan 1.1.2020 alkaen. Työttömien toimeentuloa leikkaavan ja eri ryhmiä epäoikeudenmukaisesti kohtelevan mallin kumoaminen on SAK:n näkemyksen mukaan kannatettavaa. Aktiivimallin poiston ja työttömyyspäivärahan lisäpäivien alaikärajan nostamisen 62 vuoteen arvioidaan yhteisvaikutuksena vähentävän valtion menoja 9,3 milj. eurolla.

Työttömyysturvan määrärahoja varataan 2,2 mrd. euroa, joka on 135 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen alenemisesta.

Työelämän kehittäminen

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että työpaikkojen tueksi, toimintatapojen uudistamiseksi ja uuden teknologian hyödyntämiseksi käynnistetään monivuotinen Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma. Ohjelman tavoitteeksi on kirjattu hallitusohjelmaan: ”vahvistaa yhteistoimintaan ja luottamukseen perustuvaa työ kulttuuria Suomen kilpailuvahvuutena, nostaa Suomi digiaikakauden johtavaksi työelämäinnovaatioiden kehittäjäksi ja työhyvinvointi Suomessa maailman parhaaksi vuoteen 2030 mennessä”. Hallitusohjelmassa ohjelmalle oli kaavailtu yhteensä 12 milj. euron rahoitus jakautuen kolmelle vuodelle.

Työ ja turva -osasto/Tiensuu

14.10.2019

Budjettiriihen päätöksellä vuodelle 2020 on kuitenkin budjetoitu vain 1 milj. euroa. Summan on tarkoitus jakautua em. kehittämisohjelman sekä Työn, terveyden ja työkyvyn tutkimus- ja kehittämisohjelman kesken. Budjettiriihen päätös oli SAK:n näkökulmasta täydellinen pettymys, koska ohjelmalta vietiin rahoitus käytännössä kokonaan. Kirjatulla rahoituksella ei ole mahdollista saavuttaa mitään niistä tavoitteista, joita hallitusohjelmassa on asetettu.

Tasa-arvo

Hallituksen tasa-arvo- ja samapalkkaohjelmiin on budjetoitu yhteensä 0,5 milj. euroa. Kaikkia yhteiskunnan osa-alueita koskettava tasa-arvo-ohjelma ja kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma ovat kaksi eri ohjelmaa. Budjetoidusta luvusta ei tule ilmi, miten raha jaetaan näiden kahden eri ohjelman kesken.

SAK:n näkemyksen mukaan olisi tärkeää, että samapalkkaohjelmalle varataan riittävät resurssit. Resurssien turvin tulisi toteuttaa ulkopuolisena asiantuntijatyönä yli toimialojen menevä kriteeristö töiden vaativuuden arvioimiseksi sekä työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutusten arviointi. Näihin toimenpiteisiin viitataan myös hallitusohjelmassa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

Alli Tiensuu
työvoimapolitiittinen asiantuntija
puh. 043 824 5007
alli.tiensuu@sak.fi